

Наукові перспективи
Видавнича група

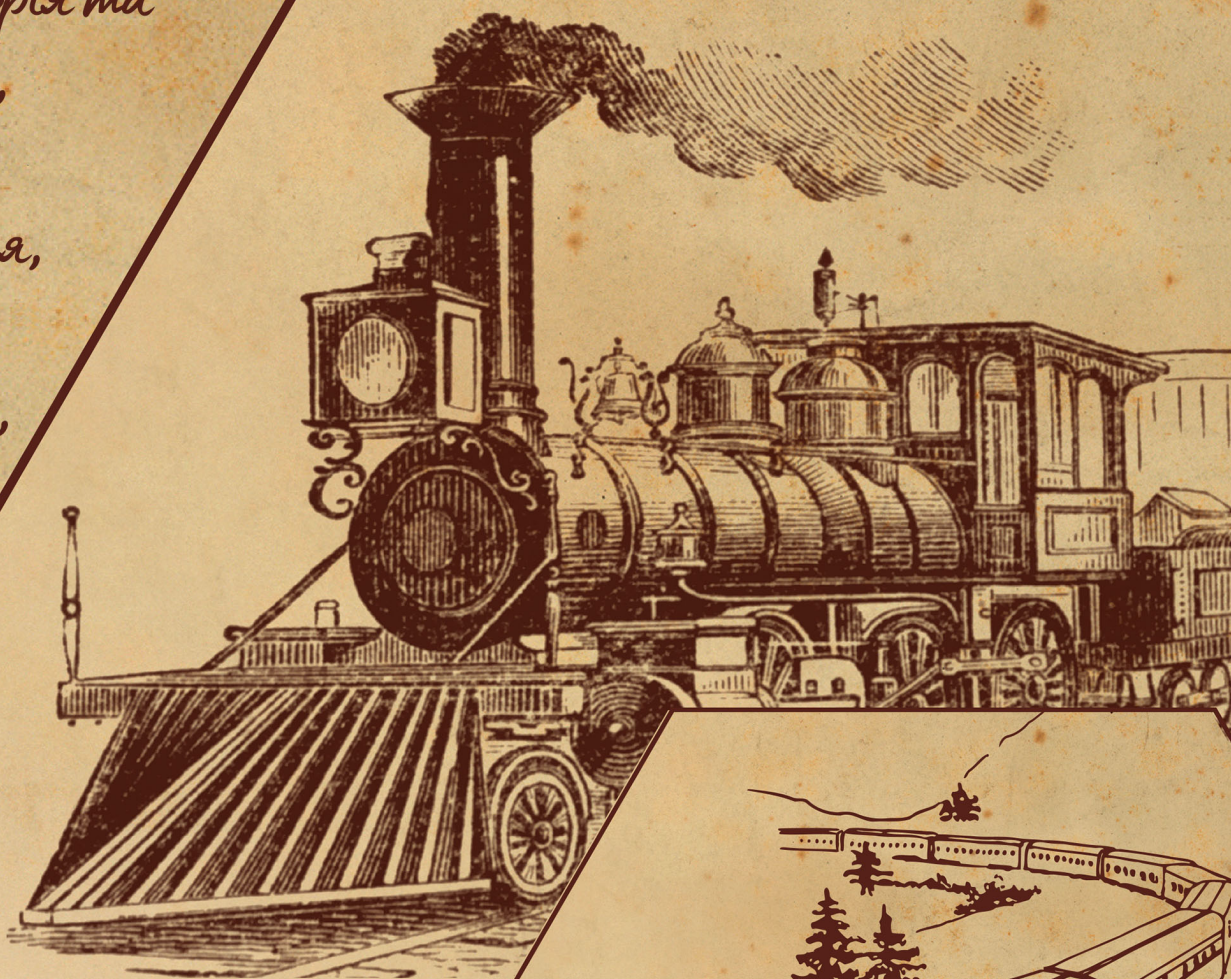

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ

№3(33)

2025

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 3(33) 2025

Київ – 2025

*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
Association of Scientists of Ukraine
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 3(33) 2025

Kyiv – 2025

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2025. № 3(33) 2025. С. 1261.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємництво та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 11.03.2025, № 6/3-25).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної гільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а, також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Датій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балаласва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Герасименко Юлія Сергіївна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Біла Церква, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Ігнатюк Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Кавиліна Ганна Костянтинівна — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карусевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бутая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна — доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ, Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна — кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матіяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Пушкар Ірина Володимирівна – кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри обліку та оподаткування Запорізького національного університету, сертифікований аудитор, член Аудиторської Палати України, член громадської організації «Професійна організація аудиторів, бухгалтерів та викладачів ОКД» (Запоріжжя, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Тарчинська Юлія Георгіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгеніївна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Економіка»

Борса В.В. <i>АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	17
Бурак В.Г. <i>ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД</i>	30
Коба В.Г., Семенчук Т.Б., Малицький П.Б. <i>РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ, ПІДХОДИ ТА ФАКТОРИ УСПІХУ</i>	47
Короленко О.Б., Рябікіна Н.І., Рябікіна К.Г., Ртищев С.А., Короленко В.В. <i>ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ</i>	60
Оніщик А.В. <i>ЕКОНОМІЧНЕ ДІАГНОСТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ОЗНАКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ</i>	70
Семененко Ю.С., Лозін Б.О. <i>АНАЛІЗ ВЕБ-ПЛАТФОРМ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ТОРГОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ</i>	80
Станіславик О.В., Коваленко О.М., Бадюл В.В. <i>АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЇХ МОЖЛИВОСТЕЙ І ПОТРЕБ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ</i>	93
Старицький Т.М., Старицький Р.М. <i>ЕКОНОМІКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ</i>	114
Фіалковський А.Е. <i>ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА</i>	126
Цвіток Н.І., Охрименко І.Б. <i>АНАЛІЗ СТАНУ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	139

Шепелєв В.С., Шарило Ю.Є., Вдовенко Н.М. 155
*КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ
ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ
АГРАРНОГО БІЗНЕСУ ДЛЯ ПОВОСННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ*

Ярошенко С.С., Охрименко І.Б. 167
*ВПЛИВ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ НА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА
ПАСИВАМИ БАНКІВ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ*

СЕРІЯ «Державне управління»

Kryshnyii P.I. 180
*THE ROLE OF SPECIAL FORCES IN COUNTERING PRIVATE MILITARY
COMPANIES: TACTICAL ASPECTS AND EXPERIENCE OF MODERN CONFLICT*

Бессонова А.В., Бєлобородова М.В. 193
*ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ НА КУЛЬТУРНУ СПАДЩИНУ
УКРАЇНИ*

Брич Л.В. 206
*ПОСИЛЕННЯ РИЗИКОВОСТІ ПРИ ІНВЕСТУВАННІ У РОЗВИТОК
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ: ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НОВИХ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИХ
ФАКТОРІВ*

Бульба В.Г., Головка О.С. 216
*ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ: ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ
ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯ
ДОСВІДУ США*

Головчак М.І., Совтус І.М. 231
*СУТНІСТЬ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ У СФЕРІ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я*

Дегтяр О.А., Вороной О.В. 242
*МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
НАУКОВО-ПЕДЕГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ*

Дегтяр О.А., Мілевський К.В. 255
ЗАГАЛЬНОСВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Дегтяр О.А., Комаров Д.В. 266
*КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВ-
ЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ДІЯМИ В УМОВАХ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ*

Дзюндзюк Б.В. <i>ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ БЛОКЧЕЙН-ВІДНОСИН ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ</i>	274
Драчов О.В., Замрига А.В. <i>ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ</i>	284
Катихін Є.О. <i>ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ</i>	295
Крутий О.М. <i>РОЛЬ СТЕЙКХОЛДЕРІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	305
Кулініч О.В. <i>СОЦІАЛЬНІ КЛАСТЕРИ У ВІДНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ФІЗКУЛЬ-ТУРНО-СПОРТИВНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	316
Максимов О.Ю. <i>ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ШЛЯХОМ ОЦІНКИ ЗАГРОЗ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ АВІАКОМПАНІЙ У НОВОМУ КОМПЛЕКСІ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ</i>	329
Мирошниченко А.В. <i>ОСНОВНІ СКЛАДОВІ КОМПЛЕКСНОЇ МОДЕЛІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЖИТЛОВО-БУДІВЕЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ</i>	345
Підлісна Т.В. <i>СУЧАСНІ МОДЕЛІ ЛІДЕРСТВА: ЯК КЕРУВАТИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ?</i>	358
Пурцхванідзе О.В. <i>ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ТА ІСЛАМСЬКИЙ ЧИННИК У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ КРАЇН ЄВРОПИ</i>	369
Пушак Я.Я., Вербицька Г.Л., Дзюрах Ю.М. <i>ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА У ВЗАЄМОДІЇ З ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	382
Світлик М.Г. <i>ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ НА МАКРО ТА МІКРОРІВНЯХ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ</i>	395
Сівков С.В. <i>ГЕНЕЗИС ПРАКТИКИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ</i>	404

Соколова Е.Т. <i>ВПЛИВ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ФАКТОРІВ НА КІБЕРБЕЗПЕКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ</i>	417
Усенко І.О. <i>СПРИЯННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ РИБАЛЬСЬКОЇ ПОЛІТИКИ, ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ</i>	427
Шпак Ю.В., Кожина А.В., Драган І.О. <i>ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	440
Яременко О.І., Кононенко В.В., Назаренко М.О. <i>МЕДІАЦІЯ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН</i>	454

СЕРІЯ «Право»

Абдель Фатах Анна Станіславівна <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНИХ ДОГОВОРІВ: ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ПОДРУЖЖЯ</i>	463
Богдан Б.В. <i>КРИТИЧНА ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ОБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ</i>	473
Бойко А.О. <i>ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У ЯДЕРНІЙ ТА ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ГАЛУЗІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ</i>	483
Виноградова А.І. <i>МІЖНАРОДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ</i>	495
Гутий Б.В. <i>ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ</i>	508
Гуфенко М.М. <i>СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ДОНОРСТВА</i>	522
Дараган В.В., Шендрик Ю.В. <i>ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПРОТИДІЇ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ, УЧИНЕНИХ ЧЛЕНАМИ МОЛОДІЖНИХ НЕФОРМАЛЬНИХ ГРУП (ОБ'ЄДНАНЬ)</i>	536

Канцір В.С., Смолин Я.В. <i>ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ, ЯК ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ</i>	549
Кобан О.Г. <i>ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДІТЕЙ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИКА ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ</i>	559
Лихова С.Я., Панова О.О. <i>КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: ЗА ПРОЄКТОМ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ</i>	571
Любарський В.С. <i>СУТНІСТЬ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ</i>	580
Максіменцева Н.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТІВ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ</i>	591
Мельничук О.Ф., Зубенко Д.В. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД БУЛІНГУ</i>	605
Моргунова Т.І. <i>ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАВОЗАСТОСУВАННІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	613
Олійник У.М. <i>ОКРЕМІ ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВИХ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ</i>	629
Поліщук В.А. <i>ДО ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ ТА АНАЛІЗУ ФАКТОРІВ ЮРИДИЧНОГО КОНТРОЛЮ</i>	639
Сірко А.Г. <i>МІСЦЕ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	652
Ткачук О.В. <i>СУЧАСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОБОРОННИХ ЗАКУПІВЕЛЬ</i>	661

Фінагєєва І.О. 671
ПРОФЕСІЙНІ (ЗАМІННІ) СІМ'Ї, ЯК ФОРМА ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ-СИРОТАМИ, ДІТЬМИ, ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ТА ДІТЬМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Цицюра В.І. 682
АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ АБО НЕВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

Шаповал Л.І., Мироненко В.П., Якимець О.І. 694
ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ІНСТИТУТУ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНІ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Khalabuzar O.A. 708
MODERN TENDENCIES OF ESLL WITHIN MARTIAL LAW CONDITIONS

Бацуровська І.В., Самойленко О.О. 719
ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ ТА АЛГОРИТМІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ У ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ

Васильєва М.П. 733
ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ

Гонтар З.Г., Луцан Ю.П. 745
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАВНИКА

Гунчак О.Ю., Равлюк Т.А. 753
РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ ТА ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ

Данилюк В.О., Руснак В.І., Коваль Л.О. 765
СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 241 «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»

Жукова Ю.В. 775
АНГЛОМОВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕВИЩОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ

УДК 373.5.015.31:316.472.4

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-3\(33\)-753-764](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-3(33)-753-764)

Гунчак Олександр Юрійович аспірант кафедри педагогіки та соціальної роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, тел.: (0372) 58-48-11

Равлюк Тетяна Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, тел.: (0372) 58-48-11, <http://orcid.org/0000-0003-4993-5125>

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ ТА ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ

Анотація. Сучасне суспільство, зокрема й українське, не може розвиватися без впровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, серед яких важливу роль відіграють соціальні мережі. Численні наукові дослідження акцентують увагу на феномені соціальних мереж, їхньому впливі на особистість, зокрема на розвитку soft skills.

У статті визначено поняття «soft skills», «соціальні мережі»; конкретизовано структуру «м'яких навичок», зокрема базових, комунікативних, соціальних, навичок мислення, самоконтролю, самооцінки. Визначено основні характеристики соціальних мереж, які забезпечують велику кількість користувачів.

Проаналізовано рейтинг найпопулярніших в Україні в 2024 році соціальних мереж, наданих авторитетними сервісами. Зазначено, що такими є Facebook, Instagram, TikTok, Telegram. Описано результати опитування Центру громадського здоров'я МОЗ України в рамках міжнародного проєкту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді», які виявили значущість соціальних мереж і віртуального спілкування в повсякденному житті підлітків.

Констатовано, що соціальні мережі є важливими інструментами комунікації для старшокласників, сприяючи розвитку їхніх комунікативних та емоційних навичок. Взаємодія в онлайн-середовищі допомагає їм вдосконалювати письмове та усне мовлення, аргументувати власну позицію, адаптувати стиль спілкування та ефективно взаємодіяти з оточенням.

Соціальні мережі можуть відігравати важливу роль у розвитку емоційного інтелекту, допомагаючи старшокласникам навчитися розпізнавати та виражати власні емоції, а також розвивати емпатію. Спілкування в онлайн-просторі навчає їх взаємодіяти, підтримувати інших і аналізувати емоційні прояви співрозмовників.

Зазначено про можливий негативний вплив на комунікативні здібності, зниження рівня грамотності через сленг і скорочення, поверхнєве сприйняття інформації та зменшення живого спілкування; шкідливість для емоційного стану підлітків.

Баланс між онлайн- і офлайн-комунікацією, розвиток цифрової грамотності та критичного мислення допоможуть підліткам використовувати соцмережі конструктивно.

Ключові слова: soft skills, соціальні мережі, комунікативні навички старшокласників, емоційний інтелект.

Hunchak Oleksandr Yuriyovych Postgraduate student of the Department of Pedagogy and Social Work, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, tel.: (0372) 58-48-11

Ravliuk Tetiana Anatoliivna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, tel.: (0372) 58-48-11, <http://orcid.org/0000-0003-4993-5125>

THE ROLE OF SOCIAL NETWORKS IN THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE AND EMOTIONAL SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract. Modern society, including Ukrainian society, cannot develop without the introduction of innovative information and communication technologies, among which social networks play an important role. Numerous scientific studies emphasize the phenomenon of social networks and their impact on personality, particularly on the development of soft skills.

The article defines the concepts of "soft skills" and "social networks"; specifies the structure of "soft skills," including basic, communicative, social, thinking, self-control, and self-esteem skills. The main characteristics of social networks that attract a large number of users are identified.

The ranking of the most popular social networks in Ukraine in 2024, according to authoritative services, is analyzed. It is noted that these include Facebook, Instagram, TikTok, and Telegram. The results of a survey conducted by the Public Health Center of the Ministry of Health of Ukraine within the framework of the international project "Health and Behavioral Orientations of School-Aged Youth" are described, revealing the significance of social networks and virtual communication in the daily lives of adolescents.

It is stated that social networks are important communication tools for high school students, contributing to the development of their communicative and emotional skills. Interaction in the online environment helps them improve their written and oral communication, argue their own position, adapt their communication style, and effectively interact with others.

Social networks can play a significant role in the development of emotional intelligence, helping high school students learn to recognize and express their own emotions, as well as develop empathy. Communication in the online space teaches them to interact, support others, and analyze the emotional expressions of their interlocutors.

The possible negative impact on communication skills, the decline in literacy due to slang and abbreviations, superficial perception of information, and the reduction of live communication are noted, as well as the harm to the emotional state of adolescents.

A balance between online and offline communication, the development of digital literacy and critical thinking will help adolescents use social networks constructively.

Keywords: soft skills, social networks, communicative skills of high school students, emotional intelligence.

Постановка проблеми. В умовах цифровізації суспільства соціальні мережі стали не лише засобом спілкування, а й потужним інструментом формування у старшокласників soft skills, зокрема комунікативних та емоційних навичок. Активна взаємодія в онлайн-просторі розвиває їх здатність до ефективного самовираження, співпраці, аргументації власної думки, а також сприяє адаптивності в різних умовах життєдіяльності.

Особливо важливим є вплив соціальних мереж на емоційний інтелект: користувачі навчаються розпізнавати емоції інших, емпатійно реагувати, контролювати власні емоції та долати комунікативні бар'єри. Крім того, сучасні соціальні платформи стимулюють розвиток критичного мислення, що є необхідним для оцінки інформації та ефективної взаємодії в онлайн- і офлайн-середовищах.

Актуальність теми зумовлена зростаючою роллю soft skills у професійній та особистісній самореалізації. Уміння будувати якісні комунікації, управляти власними емоціями та розуміти емоції інших є ключовими навичками ХХІ століття, що активно формуються у взаємодії через соціальні мережі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню феномена соціальних мереж та їхнього впливу на особистість, її розвиток і соціалізацію приділили увагу численні науковці – як теоретики, так і практики психолого-педагогічної науки.

Зокрема, О. Белінська, Т. Галіч, Г. Градосельська, Є. Нестерова, В. Нестеров, В. Сілаєва та ін. аналізували соціальні мережі як новий тип спільнот у кіберпросторі.

О. Войскунський, А. Голдберг, А. Жичкіна, І. Кузнєцова, Б. Лазоренко, Т. Ларіна, Г. Мироненко, Л. Найдьонова, О. Петрунько, В. Посохова, А. Радкевич, Х. Турецька, М. Яворський та ін. досліджували особливості міжособистісної взаємодії в контексті інформаційних технологій.

Питання розвитку soft skills у сучасних реаліях української освіти досліджували Н. Бахмат, С. Висотченко, Т. Єрмак, М. Козяр, І. Муравйова, Я. Мар'яно, С. Наход, А. Осадча, Г. Пирожок, О. Повстин, Н. Тимошенко, Т. Форостовська та ін.

Дослідники Н. Бібік, І. Зимняя, О. Овчарук та ін. у своїх наукових працях акцентували увагу на важливості соціально-комунікативних компетентностей особистості.

Формуванню «м'яких навичок» студентів – майбутніх професіоналів – присвятили свої праці К. Коваль, С. Бацунов, І. Кунгурова, О. Слизькова, Т. Яркова, І. Черкасова та ін.

Теорію розвитку особистості через комунікативну компетентність розвивали Г. Балл, Н. Чепелева, В. Слободянюк, Л. Казачинська, М. Лук'янова, І. Козич та ін.

Мета статті – розкрити роль соціальних мереж у формуванні комунікативних та емоційних навичок старшокласників.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на тему й мету статті пропонуємо її зміст зобразити схематично (рис. 1).

Рис. 1. Застосування соціальних мереж для формування комунікативних та емоційних навичок старшокласників

Джерело: самостійна розробка автора

Розглядаючи сутність поняття «м'які навички» (soft skills), варто зазначити, що науковці мають різні підходи до його трактування. На думку багатьох дослідників, soft skills – це універсальні навички та особистісні якості, що сприяють підвищенню ефективності роботи та взаємодії з іншими людьми. До них належать управління власними ресурсами, вміння переконувати та навички тайм-менеджменту [1].

Інший підхід визначає soft skills як соціологічний термін, що належить до сфери емоційного інтелекту й охоплює сукупність особистісних характеристик, пов'язаних із ефективною комунікацією та соціальною взаємодією. Водночас ці навички складно оцінити, безпосередньо виміряти чи наочно продемонструвати. Вони охоплюють індивідуальні, комунікативні та управлінські компетенції [4].

Таким чином, м'які навички можна розглядати як узагальнений термін, що об'єднує універсальні компетентності, необхідні для успіху незалежно від професійної сфери.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що до soft skills належать наступні навички [6] (рис. 2):

Рис. 2. Структура soft skills

Джерело: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4521/3991>

Конкретизуємо зазначені soft skills:

- «базові: медіаграмотність, навички роботи з ПК, з інформацією, математичні навички, знання мов, планування;
- комунікативні: спілкування (вербальне, невербальне), публічні виступи, робота в команді, відповідальність, довіра, доброчесність;
- соціальні: повага до думок інших, правомірна поведінка, вирішення конфліктів, взаємоповага;
- навички мислення: прийняття рішень, використання наявних ресурсів, врахування попереднього досвіду, критичне мислення, гнучкість, навчання протягом життя;

➤ навички самоконтролю: таймменеджмент, контроль над емоціями та поведінкою, самодисципліна;

➤ навички самооцінки: впевненість у собі, самоефективність, самосвідомість, самоповага, почуття гордості, фідбек» [6].

Для взаємодії між користувачами через обмін інформацією, текстовими повідомленнями, мультимедійним контентом (фото, відео, аудіо) створені соціальні мережі – онлайн-платформи, які дозволяють людям підтримувати зв'язки, формувати спільноти за інтересами, вести дискусії та розробляти особисті або професійні бренди.

Основними характеристиками соціальних мереж, які забезпечують велику кількість користувачів, є:

- масовість і доступність (будь-хто може стати учасником спільноти);
- інтерактивність (можливість коментувати, ділитися та реагувати на контент);
- миттєвий обмін інформацією (спілкування в режимі реального часу);
- персоналізація (кожен формує унікальну стрічку новин відповідно до своїх інтересів);
- глобальний масштаб (можливість комунікувати з людьми з усього світу).

Існують авторитетні сервіси, які надають рейтинги та аналітику соціальних мереж на глобальному рівні. Проаналізуємо надану інформацію Similarweb щодо найпопулярніших в Україні в 2024 році [2] (рис. 3).

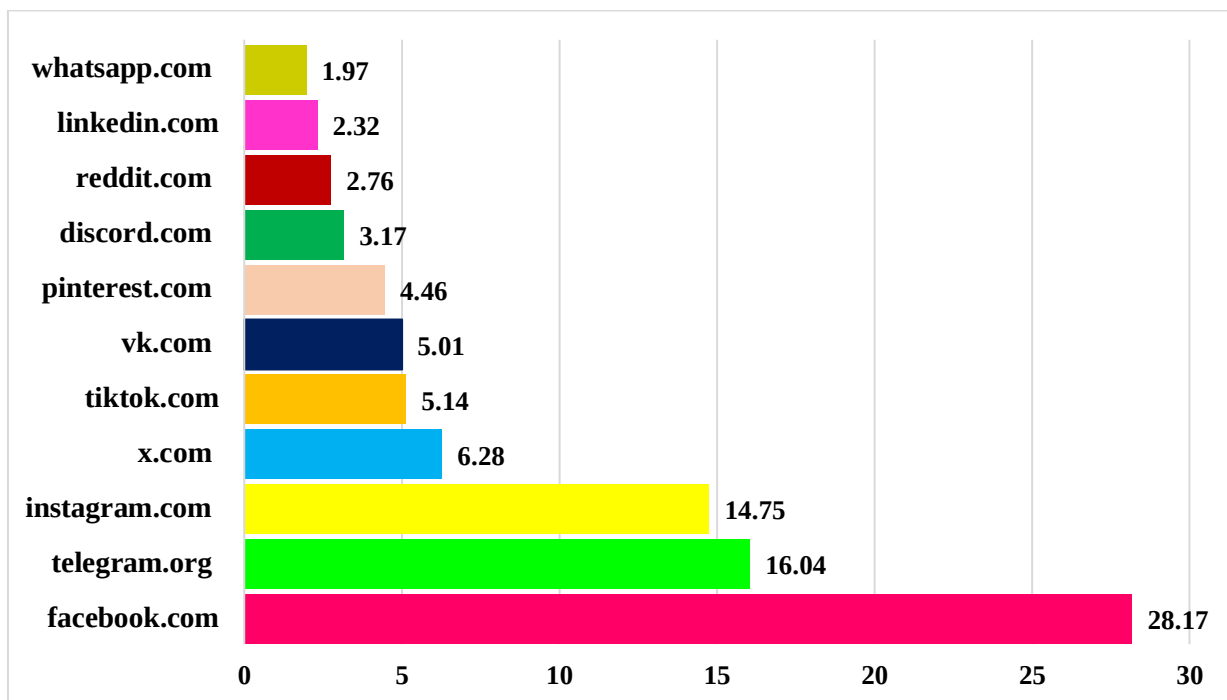

Рис. 3. Найпопулярніші соціальні мережі в Україні в 2024 р., (%)

Джерело: <https://marketer.ua/ua/social-media-rating-of-the-most-popular-platforms-in-ukraine-and-the-world/>

П'ятиетапне дослідження, проведене Центром громадського здоров'я МОЗ України в рамках міжнародного проєкту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» [2], виявило значущість соціальних мереж і віртуального спілкування в повсякденному житті підлітків. Згідно з даними дослідження, майже кожен четвертий підліток віком 10–17 років зізнався, що протягом останнього часу постійно думав про момент, коли знову зможе користуватися соціальними мережами. Найвищий рівень такої залежності зафіксовано серед 10-річних хлопчиків (35,2%) та студентів закладів професійної освіти (28,5%).

Відчуття дискомфорту через неможливість користуватися соціальними мережами зазначили 15,1% опитаних.

Результати також показали, що 18,2% підлітків регулярно ігнорували свої інші заняття (хобі, спорт) на користь соцмереж. Найчастіше це спостерігалось серед 16-річних дівчат (26,0%).

Приблизно кожен шостий (16,8%) опитаний зазначив, що часто конфліктував через надмірне використання соцмереж. Найвища частка таких випадків зафіксована серед дівчат 16 і 17 років (22,6% та 25% відповідно) та 10-річних хлопчиків (20,5%).

Крім того, соціальні мережі стали засобом емоційного розвантаження для багатьох підлітків: 32,8% хлопців і 39,9% дівчат використовують їх для подолання негативних емоцій.

Через активне використання соцмереж 13,5% підлітків відзначили, що мали конфлікти з батьками, братами чи сестрами.

Згідно з результатами дослідження «Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді» [2], частина підлітків надає перевагу онлайн-спілкуванню для обговорення особистих тем. Зокрема, 17,5% хлопців і 14,5% дівчат зазначили, що їм легше ділитися секретами в Інтернеті, ніж у розмові віч-на-віч. Крім того, кожен п'ятий респондент зізнався, що висловлювати особисті почуття в онлайн-просторі простіше, ніж у реальному житті.

Згідно з дослідженням ESPAD [2], у якому взяли участь 8 509 підлітків віком 14–17 років, соціальні мережі займають значну частину їхнього повсякденного життя. Опитування показало, що підлітки активно користуються соцмережами в будні дні, однак найбільша мережева активність припадає на вихідні.

Так, з понеділка по п'ятницю 48,6% підлітків проводять у соціальних мережах до 3 годин на день, а 44,7% – понад 4 години. У вихідні цей показник зростає: 39% респондентів користуються соцмережами до 3 годин, а 54,9% – від 4 годин і більше. Дівчата виявилися більш активними користувачами соцмереж у всіх вікових групах як у будні, так і у вихідні.

Більшість підлітків (55,4%) визнають, що проводять у соцмережах надто багато часу. Крім того, кожен четвертий (23,9%) зізнався, що відчуває погіршення настрою, якщо не може користуватися соцмережами.

З огляду на викладене, соціальні мережі стали у сучасному цифровому світі ключовим каналом комунікації для молоді, зокрема старшокласників. Це суттєво впливає на розвиток їхніх комунікативних здібностей, як у позитивному, так і в негативному аспектах. Соціальні мережі відіграють важливу роль у їхньому житті, не лише як засіб розваги, а й платформа для навчання, обміну думками та самовираження.

Як і більшість українців, старшокласники найчастіше використовують Facebook, Instagram, TikTok, Telegram. Ці цифрові інструменти можуть стати ефективним засобом розвитку комунікативних навичок. Завдяки взаємодії в онлайн-середовищі підлітки вдосконалюють навички письмового та усного мовлення, навчаються аргументувати свою позицію, адаптувати стиль спілкування та ефективно взаємодіяти з однолітками й дорослими.

Однією з ключових переваг соціальних мереж для старшокласників є можливість постійного самовираження. Створення текстового або відеоконтенту, участь у дискусіях, ведення блогів чи навіть коментування публікацій розвивають здатність формулювати думки логічно, зрозуміло й переконливо. Наприклад, відеоролики у TikTok або YouTube вчать лаконічно й виразно передавати інформацію, а спілкування у Telegram-групах або Discord сприяє покращенню письмових навичок та аргументації.

Важливу роль відіграють і соціальні мережі у розвитку навичок міжкультурного спілкування. Спілкуючись із підлітками з інших країн, старшокласники не лише вдосконалюють знання іноземних мов, а й знайомляться з різними традиціями, стилями комунікації та соціальними нормами. Це сприяє розвитку толерантності, відкритості до нових ідей і розширенню світогляду.

Попри численні переваги, соціальні мережі можуть мати і негативний вплив на комунікативні здібності старшокласників. Часте використання сленгу, скорочень та емодзі може знижувати рівень грамотності та культуру мовлення. Крім того, анонімність і можливість уникнення безпосереднього контакту в онлайн-спілкуванні можуть сприяти розвитку агресивної або замкнутої комунікації. Також існує ризик інформаційного перевантаження, коли підлітки споживають величезний обсяг контенту, не маючи достатніх навичок критичного мислення.

Соціальні мережі є потужним інструментом розвитку комунікативних здібностей старшокласників, якщо вони використовуються усвідомлено та відповідально. Вони допомагають розвивати навички самопрезентації, аргументації, міжкультурної взаємодії, проте потребують балансу між онлайн-та офлайн-комунікацією. Педагоги та батьки можуть сприяти формуванню цифрової грамотності підлітків, навчаючи їх конструктивному використанню соціальних мереж для навчання, саморозвитку та ефективного спілкування.

Ще одним важливим аспектом є вплив соціальних мереж на розвиток емоційного інтелекту особистості.

Щоденне використання соціальних мереж підлітками сприяє тому, що вони навчаються передавати свої почуття через текст, фото, відео або емодзі. Завдяки цьому вони розвивають навички самовираження, які є важливими для формування емоційної грамотності. Обговорення особистих переживань у коментарях або приватних повідомленнях допомагає їм не лише краще розуміти себе, а й отримувати підтримку від однолітків.

Важливим аспектом є також розвиток емпатії. Переглядаючи дописи інших людей, старшокласники стикаються з різними життєвими ситуаціями та почуттями, що допомагає їм навчитися розпізнавати емоції та співпереживати. Реакції у вигляді коментарів, лайків чи підтримуючих повідомлень формують здатність відповідати на емоційні прояви інших людей.

Разом із тим, соціальні мережі можуть мати і негативний вплив на емоційний стан старшокласників. Вони часто порівнюють своє життя з ідеалізованими образами в інтернеті, що може призводити до зниження самооцінки, тривожності та емоційного вигорання. Надмірне перебування в онлайн-середовищі може також погіршувати навички живого спілкування, оскільки текстова комунікація не передає невербальних сигналів, таких як тон голосу чи міміка.

Виклики та загрози віртуального спілкування пропонуємо в таблиці 1.

Таблиця 1.

Виклики та загрози віртуального спілкування старшокласників

№ з/п	Назва виклику / загрози	Характеристика
1	Втрата емоційної виразності	У текстовому форматі неможливо передати тон голосу, міміку, жести, що часто призводить до непорозумінь. Наприклад, іронія або сарказм можуть бути неправильно сприйняті, що спричиняє конфлікти. Використання емодзі частково компенсує цю проблему, але не завжди передає справжні емоції людини.
2.	Зниження якості живої комунікації	Чим більше людина звикає до віртуального спілкування, тим складніше їй підтримувати розмову в реальному житті. Особливо це помітно серед підлітків, які іноді відчують труднощі в безпосередньому контакті, уникають очного діалогу та соромляться висловлювати свої думки вголос.
3.	Створення ілюзії близькості	Люди діляться думками, почуттями та особистими історіями, проте така взаємодія не завжди веде до реальної підтримки. У важкі моменти віртуальні знайомства не завжди можуть замінити живий контакт, що призводить до відчуття самотності.

№ з/п	Назва виклику / загрози	Характеристика
4.	Маніпуляції та дезінформація	В онлайн-просторі легко приховати справжню особистість або створити викривлений образ себе. Фейкові акаунти, неправдива інформація та алгоритми, які підлаштовують контент під уподобання користувача, можуть формувати викривлене сприйняття реальності.
5.	Цифрова залежність	Постійне бажання перевіряти повідомлення, лайки чи новини в соціальних мережах може спричиняти психологічне виснаження та емоційне перенапруження. Багато користувачів відчувають тривожність, коли тимчасово не мають доступу до мережі, що впливає на їхню концентрацію та продуктивність.
6.	Небезпека збереження персональних даних	У мережі існує ризик шахрайства, витоку конфіденційної інформації та кібератак. Особливо вразливими є діти та підлітки, які можуть стати жертвами онлайн-знущань (кібербулінгу) або небезпечних контактів із незнайомцями.

З метою розвитку комунікативних та емоційних навичок через використання соціальних мереж рекомендуємо старшокласникам:

- ✓ брати участь у дискусіях та тематичних онлайн-спільнотах за інтересами (освітніх, наукових) для формування вмінь аргументувати власні думки, переконливого спілкування, розвитку критичного мислення;
- ✓ вести блог, створювати власний контент (тексти, відео та ін.) для структурування думок, чіткого формулювання повідомлень, якісної взаємодії з аудиторією;
- ✓ використовувати соціальні мережі у спілкуванні з носіями мов для удосконалення мовних навичок;
- ✓ підтримувати інших людей, контролюючи власну мову віртуального спілкування, уникаючи токсичності, негативних висловлювань;
- ✓ контролювати емоції під час спілкування в соціальних мережах, використовувати «емоційні паузи» для уникнення імпульсивних коментарів та / або конфліктів;
- ✓ обмежити перегляд конкретного контенту, який викликає тривожність, зниження самооцінки, роздратування;
- ✓ балансувати між онлайн- та офлайн-спілкуванням, не замінювати живе спілкування соціальними мережами; дотримуватися принципу «цифрової гігієни» для емоційної рівноваги;
- ✓ розвивати навички перевірки інформації, розрізнення фейків та маніпуляцій.

Висновки. Соціальні мережі відіграють важливу роль у формуванні особистості підлітків, впливаючи на їхню комунікацію, самосприйняття та соціальну взаємодію. Проте, позитивним такий вплив на розвиток комунікативних та емоційних навичок старшокласників буде за умови усвідомленого використання ними соціальних мереж, балансування між онлайн- і офлайн-спілкуванням, участі у конструктивних дискусіях, контролю емоційних реакцій та критичного підходу до інформації.

Тому батьки, вчителі та всі, хто залучений до освітнього процесу, мають підвищувати обізнаність молоді щодо безпечного користування інтернетом, ризиків спілкування з незнайомцями та важливості захисту персональних даних. Формування культури відповідального онлайн-спілкування є важливим елементом сучасної цифрової освіти.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у дослідженні впливу соціальних мереж на такі «м'які» навички (soft skills) як лідерські навички, креативність, навички самонавчання та розвитку.

Література:

1. Бахмат Н. Розвиток soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. URL: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-1-144-152>
2. Віртуальний світ та підлітки: що показують дослідження? URL: <https://phc.org.ua/news/virtualniy-svit-ta-pidlitki-scho-pokazuyut-doslidzhennya>
3. Галас І.І., Ямчук Т.Ю. Вплив інтернет-мереж на розвиток особистості підлітка. URL: <https://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2164/1/ВПЛИВ%20ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ%20НА%20РОЗВИТОК.pdf>
4. Коваль К.О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827>
5. Кравець Л.М., Любаницька В.А. Практичний досвід формування в дітей навичок соціальної комунікації (soft skills) в умовах закладу загальної середньої освіти. URL: <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/view/74/66>
6. Пирожок Г.Ю. Значущість soft skills для формування особистості здобувача передвищої освіти в умовах військового стану. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4521/3991>
7. Соціальні мережі 2024: рейтинг найпопулярніших платформ в Україні та світі, статистика і тренди. URL: <https://marketer.ua/ua/social-media-rating-of-the-most-popular-platforms-in-ukraine-and-the-world/>

References:

1. Bakhmat N. Rozvytok soft skills zdobuvachiv pochatkovoї osvity v umovakh inkluzii. [Development of soft skills of students of primary education in conditions of inclusion]. Retrieved from <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-1-144-152> [in Ukrainian].
2. Virtualnyi svit ta pidlitky: shcho pokazuiut doslidzhennia? [The virtual world and teenagers: what does research show?]. Retrieved from <https://phc.org.ua/news/virtualniy-svit-ta-pidlitki-scho-pokazuyut-doslidzhennya> [in Ukrainian].

3. Halas I.I., Yamchuk T.Iu. Vplyv internet-merezh na rozvytok osobystosti pidlitka. [The influence of Internet networks on the development of a teenager's personality]. Retrieved from <https://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2164/1/ВІПЛИВ%20ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ%20НА%20РОЗВИТОК.pdf> [in Ukrainian].

4. Koval K.O. Rozvytok «soft skills» u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia. [The development of "soft skills" among students is one of the important factors of employment]. Retrieved from <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827> [in Ukrainian].

5. Kravets L.M., Liubianytska V.A. Praktychnyi dosvid formuvannia v ditei navychok sotsialnoi komunikatsii (soft skills) v umovakh zakladu zahalnoi serednoi osvity. [Practical experience of forming social communication skills (soft skills) in children in the conditions of a general secondary education institution]. Retrieved from <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/view/74/66> [in Ukrainian].

6. Pyrozhok H.Iu. Znachushchist soft skills dlia formuvannia osobystosti zdobuvacha peredvyshchoi osvity v umovakh viiskovoho stanu. [The importance of soft skills for the formation of the personality of a student of preliminary higher education in the conditions of martial law]. Retrieved from <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4521/3991> [in Ukrainian].

7. Sotsialni merezhi 2024: reitynh naipopuliarnishykh platform v Ukraini ta sviti, statystyka i trendy. [Social networks 2024: ranking of the most popular platforms in Ukraine and the world, statistics and trends]. Retrieved from <https://marketer.ua/ua/social-media-rating-of-the-most-popular-platforms-in-ukraine-and-the-world/> [in Ukrainian].